

Epopeea Mărăști-Mărășești-Oituz

ION ALEXANDRU MUNTEANU

S-a scris și se va mai scrie mult despre marea epopee din vara anului 1917, dar grija noastră de căpății trebuie să fie ce și mai ales cum o facem atunci când evocăm cutremurătoarele lupte de pe Siret și Carpați. Există — astăzi mai mult ca înainte — riscul exacerbării și al maculării faptelor moșilor și părinților noștri și ar fi un păcat de neiertat dacă s-ar întâmpla asta. Citeam într-una din zile că unul din „destoinicii generali români, șeful Marelui Stat Major, Zottu...” ar fi făcut și ar fi dres în acele vremuri. Da, a făcut și încă destule lucruri murdare, transmitând germanilor cele mai importante date despre armata română, încît, judecîndu-i faptele, vom vedea că atît colonelul Sturdza cît și Crăiniceanu au fost niște ageamii, că trădarea lor a adus pagube incalculabil mai puține. Dar să ne oprim aici pentru că ne-am propus altceva.

În urmă cu 75 de ani, în sudul Moldovei s-au grupat cei mai români dintre români, veniți la chemarea disperatei mame din „toate unghiurile”, pregătiți pentru moarte, jurînd să apere ultima cazemată a neamului. Dacă Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu și alți aleși ai neamului au făcut-o dintr-un patriotism cu izvoade în geniul care i-a plămădit, atunci cei mulți — care mai adesea nu știau nici să se iscălească — au făcut-o mînați de o pornire ancestrală, de dragostea neostoită pentru huma pe care o frămîntau și care-i hrănea de mii de ani.

Mărășeștii au fost mai mult decît o izbîndă, au fost o stare de spirit a unui popor semi-îngenunchiat și umilit. Oricît sîntem de bolnavi de istorie, cu greu ne putem explica fenomenul care s-a petrecut între ianuarie și august 1917, într-un spațiu relativ restrîns din sudul Moldovei. Peste 300.000 de bărbați și feciori s-au grupat între Siret și Carpați, îmbrăcînd cămașa înveninată, ca să dea bătălia pentru Moldova. Vreme de șase luni s-au instruit zi și noapte pentru a putea mînu armamentul modern, s-au reorganizat și îmbărbătat reciproc. Efortul lor a fost sprijinit de o țară întreagă. Sute de mii de români, de la ministru la țăran, s-au lăsat rechiziționați pentru ca luptătorii să aibă tot ceea ce era necesar ducerii bătăliilor cu invadatorii, mult superiori în efective și tehnică de luptă.

Ce să mai întindem slova? Asupra României se aruncaseră prădalnic germanii, austriecii, ungurii, bulgarii și turcii, fiecare visînd să ciopîrtească teritoriul unei nații care dănuia de două milenii între aceste hotare. Ne și scosese la mezat la tîrgul negru din Izmir, unde se vindeau doar sclavii. Unii pretindeau Dobrogea cu Delta, alții Transilvania cu Carpații, alții Banatul cu Oltenia, iar puțînul care rămînea se vroia în concepția lor un guvernămint german sau pe românește spus o colonie. Socotelile lor smintite n-au ținut seama de vrerea și sufletul unui popor pe care nu l-au cunoscut și pe care în trufia lor de bürgeri și grofi îl credeau definitiv îngenunchiat. Dușmanul a

greșit tactic de două ori, în 1916 și 1917, așa cum o recunosc Hindenburg și Ludendorf. În 1916, ne-au supraestimat potența militară, iar după izbînzile facile ne-au subestimat valoarea.

La sfîrșitul lunii iunie 1917 la marile manevre și apeluri desfășurate în jumătatea de sud a Moldovei s-au prezentat, semete, 20 de divizii române, însumînd peste 70 de regimente decise să moară sau să învingă. Cei 75 de ani scurși — vrem sau nu — ne dau detașarea firească a timpului, dar ce-a fost în sufletul lor nu se poate nici spune nici scrie de către noi astăzi. Răzbatem prin ani, duși de mină de scrierile lui Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, George Topirceanu, Constantin Kirițescu și a mai multor generali prezenți în tranșeele morții, care și-au așternut memoriile mai tîrziu, cînd euforia produsă de Marea Unire a pus balsam peste multe răni și tonurile dramatice se estompează, dar în iulie și august 1917 înclăștarea a fost aspră și cu multe momente fără ieșire. „Învîngem sau murim” era cuvîntul de ordine și la ultimul apel vom vedea că mulți au murit, iar trăitorii au învins. Cel puțin o treime din unitățile și subunitățile române s-au sacrificat pentru a bara drumul unui inamic nemilos, dînd răgaz celorlalți să contraatace, să recucerească o cotă sau o vale pierdută cu cîteva ceasuri înainte.

A fi înconjurat de dușmani, a lupta pînă la ultimul cartuș sau împunsătură de baionetă, a nu te preda nici atunci cînd instinctul primar de conservare și-o cere sînt fapte demne de Podul Înalt sau Călugăreni. Rezemînd capul în mina dreaptă, încercînd să rememorăm cît de cît evenimentele din iulie și august 1917, se cuvine să amintim că între Oituz și Siret s-au aliniat cu steagurile tricolore ciuruite de gloanțe peste 70 de regimente române, multe infuzate cu voluntari ardeleni plecați de la Darnața pentru a-și apăra glia. Debutul a fost fantastic. Ostașii lui Averescu și Prezan au spart apărarea inamică, au împins zeci de kilometri dușmanul în Carpați, uluind și pe invadatori și pe aliați. Frontul românesc, considerat ca stabilizat, s-a aprins pe toată linia, bîgînd groază în cotropitori, dîndu-le peste cap toate planurile. Germanii au fost siliți să retragă de pe frontul francez 12 divizii pentru a-i bara pe românii deslănțuiți, care, desfășurîndu-și flamurile, înaintau spre Transilvania ocupînd strîmtorile și principalele puncte strategice. Și nu știm cine i-ar fi oprit dacă Kerenski n-ar fi dat un ordin general de oprire a ofensivei, în urma insucceselor armatelor ruse în Polonia.

Plecat din București, feldmareșalul Mackensen, supranumit „spărgătorul de fronturi”, în fruntea a 12 divizii de elită, era hotărît să termine cu acest colț de Europă care-i dăduse militarismului prusac atît de furcă. Și-a ales bine frontul de atac — cuprins între Panciu și Mărășești — unde românii erau inferiori ca efective și armament — și a început atacul cu o pregătire de artilerie ieșită din toate canoanele vremii. Primele zile i-au adus oarecare succese locale, dar scump plătite. Un fel de victorii „à la Pirrhus”, dar ce nu știa invadatorul era că românii uitaseră cîteva noțiuni din codurile militare: predarea, capitularea și retragerea. Divizii întregi germane au fost sacrificate și succesul scontat de Mackensen nu mai venea. Feldmareșalul își alege cinci divizii de izbire și le concentrează într-un sector apărât doar de efectivele unei divizii și jumătate de români. Ce s-a petrecut atunci este demn numai de pana lui Eminescu. Pe cîmpurile de bătaie erau amestecate „ninsoare, fulger, gheață, vînt arzător de vară”. Ardeau Siretul și rîurile adiacente, ardeau Carpații, iar din văzduh Zalmoxis încuraja pe purtătorii cămășilor de cîneapă, insuflîndu-le marele lui crez: „Pe aceste meleaguri vor dăinui numai urmașii

mei și ai lui Jupiter". Nu s-a dat înapoi nici un pas și întunecatul dușman a trebuit s-o ia la fugă, să se recunoască învins.

Diviziile germane pregătite de o proiectată paradă la Iași au fost zdrobite și umilite de ostașii lui Eremia Grigorescu care lansase ordinul: „Pe aici nuse trece”. Nu se putea alt epilog, pentru că faptele ostașilor români în acel august au spart toate tiparele, iar germanii fără tipare nu sînt germani. După ce Armata a 9-a germană — dotată cu mii de tunuri, mitraliere și gaze asfixiante — a dat peste cap apărarea rusă (Armata a 4-a) și s-a crezut biruitoare, s-a trezit în fața unui zid de fier alcătuit de Armata I-a română. Oricît am răsfoi tratatele de istorie și teorie militară și am cumpăni avantajul terenului, este peste poate să înțelegem cum patru regimente românești concentrate în ultima zi a bătăliei, în zona Mărășești-Panciu au înfrînt cerbicia a șaptesprezece regimente germane, punîndu-le pe fugă. A băut atunci din cupa cu pelin și Armata I-a austro-ungară care pe valea Oituzului încercase să pătrundă pe Trotuș în spatele Mărășeștilor și să ocupe zona Moinești, singura sursă de petrol și cărbune care ne mai rămăsese.

Scriptele au reținut puțin și-i păcat pentru urmași, care discern mai greu ce s-a petrecut între Siret și Carpați în vara anului 1917. Oricît am ocolit mențiunile nu putem să nu facem cîteva fără a avea crezul că sînt cele mai aparte sau mai pilduitoare. Căpitanul Ignat înconjurat de dușmani s-a sacrificat împreună cu întreaga companie de mitraliere pe care o comanda, producînd pierderi enorme inamicului. A rostit doar trei comenzi: „Servanții la mitraliere”, „Subofițerii la mitraliere” și la sfîrșit „Ofițerii la mitraliere”. După recucerirea cotei a fost găsit sub un morman de benzi de mitralieră, cu mîinile arse de la mitraliera „Maxim” (avea răcire cu apă), care devenise incandescentă. Se cuvine să-l amintim pe caporalul Mușat, rămas din luptele anterioare fără un braț, fugit din spital și care în raportul înaintat Marelui Stat Major cerea să fie trimis pe front „pentru că am o mîină sănătoasă cu care mai pot arunca grenade”. A plecat, așa cum știm în luptă și-n mormînt. Faptele „Eroinei de la Jiu”, ale sublocotenentului Cocărăscu sînt arhicunoscute, dar, nu putem să nu adăugăm eroismul colectiv al ostașilor din Divizia a 13-a, regimentele 39, 47, 50 infanterie, 3, 9, 10 vînători și ale Regimentului 32 Mircea etc.

Victoriile din sudul Moldovei au făcut înconjurul lumii, ridicînd mult prestigiul României și, de ce să n-o spunem, au constituit careul de ași aruncat pe masă de I.I.C. Brătianu la Congresul de pace de la Paris, cînd a cerut întregirea României în granițele ei firești.

Putem noi scrie multe despre Mărășești-Oituz-Mărăști, dar mai mare credibilitate au adversarii sau străinii implicați mai puțin în valul de foc dintre Siret și Carpați. Generalul Kurt von Morgen, înfrînt în lunca Siretului, recunoaște că „Rezistența inamicului și în special a românilor a fost neobișnuit de îndrîjită și s-a manifestat prin 61 de contraatacuri în cursul celor 14 zile de luptă. Ele au dus la ciocniri la baionetă și ne-au provocat pierderi foarte mari”. Generalul Czernin, ministrul de externe al Austro-Ungariei relata în memorii: „La ultima mare ofensivă de la Mărășești trupele lui Mackensen au suferit pierderi singeroase. Acest succes a încurajat pe români”. Ziarul englez „Times” specifica, la sfîrșitul lui august 1917, că „românii s-au bătut cu un eroism mai presus de orice laudă. Soldații germani au fost atît de violent atacați, încît aruncau armele pentru a fugi mai iute să nu fie făcuți prizonieri”. „Această înfrîngere este lovitura cea mai importantă pe care au primit-o germanii

în Răsăritul Europei". „Excelsior” — care apărea la Paris — remarca despre ofensiva lui Mackensen și Gerock că „a fost oprită pe toată linia, grație unei rezistențe cu atât mai mari și mai demne cu cât disproporția numerică era mare”. Primul ministru britanic Lloyd George aprecia că „românii s-au luptat cu succes și chiar germanii s-au mirat de această rezistență eroică”. Omologul său francez — Alexandre Ribot — în telegrama trimisă guvernului român preciza că „Franța salută națiunea română, sora sa curajoasă, care a arătat, în mijlocul greutăților de acum, cele mai mari virtuți”. Comandantul șef al forțelor italiene, generalul Cadorna transmitea Comandamentului suprem român „via admirație pentru proba marcantă dată de trupele române în luptele din regiunile Mărăști, Mărășești și Oituz”. Reprezentanții Marilor Cartiere Generale ale Marii Britanii și Franței în România admirau „splendidul eroism al armatei române care și-a apărât cu îndrăjire patria”. Cuvintele generalului american Pershing, „comandant en Chef” al unităților de peste ocean, confirmă și ele aprecierile.

Lista e lungă și nu ne punem forțele cu ea, mărginindu-ne a mai cita doar aprecierea comandantului forțelor ruse (Armatele 4 și 6) care luptau în Moldova: „Sînt plin de admirație pentru eroismul trupelor române și felicit comandatul, ofițerii și soldații tuturor unităților pentru felul strălucit în care au respins ofensiva inamică”.

Un bob zăbavă dragi cititori! Nu pot opri pomelnicul fără a insera cele scrise de un ziar rus (neprieten) intitulat:

„Birjevlje Vedomosti”: „Ferice de o țară cu asemenea soldați”.

Săraci în adjective și în pană, încheiem acest înscris cu credința că alături de eliberarea Moldovei de Răsărit și Nord în 1941, bătăliile din Sudul Moldovei din 1917 reprezintă cea mai mare izbîndă românească din acest secol.